نامه به سردبیر

تضمین کیفیت محصولات آموزش پزشکی: یک ضرورت

رقیه گندمکار*، عظیم میرزازاده

مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی/ مرداد ۱۳۹۳؛ ۱٤(٥): ٤٦٩ تا ٤٧٠

مقدمه

در سال‌های اخیر، شاهد تغییرات، بازنگری و اصلاحات چشمگیری در حوزه آموزش در دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور بوده‌ایم. بازنگری برنامه‌های درسی، به کارگیری روش‌های تدریس دانشجو محور، استفاده از روش‌های ارزیابی جدید، برگزاری کارگاه‌های آموزشی متنوع و نیز رشد فناوری‌های آموزشی در کشور مثال‌هایی از این تغییرات هستند. ظهور آموزش مجازی، تولید مواد آموزشی چند رسانه‌ای و نرم‌افزارهای با کاربردهای مختلف نمونه‌ای از رشد فناوری‌های آموزشی در کشور است. به نظر می‌رسد در آینده‌ای نه چندان دور شاهد ظهور محصولات آموزشی مختلف در کشور خواهیم بود؛ وضعیتی که از هم اکنون آثار آن نمود پیدا کرده است. به عنوان مثال، اگر یکی از دانشگاه‌های علوم پزشکی قصد آنلاین کردن ارزشیابی اعضای هیات علمی، استفاده از فضای مجازی در تسهیل فرایند یادگیری فراگیران یا بررسی کیفیت آزمون‌ها با استفاده از نرم افزار را داشته باشد با تنوعی از محصولات آموزشی مواجه می‌شود. تنوعی که گاهی به دلیل در اختیار نداشتن اطلاعات کافی در مورد محصول مورد نظر منجر به سر درگمی و گاها انتخاب نادرست و اتلاف منابع می‌شود. حال این سؤال مطرح است که دانشگاه‌های علوم پزشکی، مدیران و مسؤولان، اعضای هیأت‌علمی، کارکنان و فراگیران آن به عنوان مصرف‌کنندگان محصولات آموزشی چگونه می‌توانند از کیفیت محصولات آموزشی اطمینان حاصل کنند؟

یکی از راه‌کارهای مناسب در این خصوص به کارگیری ارزشیابی مبتنی بر مصرف کننده است. اسکریون (Scriven) که خدمات ارزنده‌ای در زمینه ارزشیابی به جای گذاشته است، در دهه ۷۰ میلادی با ورود سیل محصولات آموزشی جدید به بازار کشور آمریکا رویکرد ارزشیابی مبتنی بر مصرف‌کنندگان را با هدف کمک به مشتریان محصولات آموزشی مطرح کرد(۱). مخاطب این ارزشیابی افراد یا مؤسساتی هستند که قصد صرف هزینه برای محصولات آموزشی را دارند. در این رویکرد ارزشیابی کننده با تعیین معیارهای کیفیت یک محصول آموزشی، سپس تعیین استانداردهای مرتبط و در نهایت تحلیل نتایج به منظور تعیین کیفیت محصول به نیازهای اطلاعاتی مصرف‌کنندگان در زمینه انتخاب محصول کمک می‌کند(۲).

به دلیل مشکل بودن فرایند تدوین استانداردها، اسکریون با مطالعه وسیع محصولات آموزشی و آزمایش ۹۰ محصول چک لیستی را تهیه کرد که بازگوکننده وسعت معیارهای در نظر گرفته شده است. هم اکنون مجلات و وب سایت‌های

*نویسنده مسؤول: دکتر رقیه گندمکار، پزشک عمومی، دانشجوی دکترای آموزش پزشکی دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران.rgandomkar@razi.tums.ac.ir
دکتر عظیم میرزازاده (دانشیار)، گروه داخلی، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران.(mirzazad@tums.ac.ir)
تاریخ دریافت مقاله: ۹۳/۲/۱۴، تاریخ اصلاحیه: ۹۳/۳/۱۷، تاریخ پذیرش:۹۳/۳/۱۸

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-09]

مختلف در سراسر جهان با به کارگیری استانداردهای تدوین شده توسط اسکریون یا فرم‌های اصلاح شده آن به ارزشیابی محصولات آموزشی می‌پردازند که از معروف‌ترین آن می‌توان به وب‌سایت WWC What Works Clearinghouse) اشاره کرد. سایت مذکور بر مبنای پژوهش‌های انجام شده با روش‌های تجربی و نیمه تجربی اطلاعاتی را در مورد پیامدهای برنامه‌ها و محصولات آموزشی فراهم می‌کند(۳).

به نظر می‌رسد در وضعیت کنونی کشور به منظور اطمینان از کیفیت محصولات آموزشی و کمک به مصرف‌کنندگان آن در انتخاب محصولات مناسب، لازم است ابتدا معیارها و استانداردهای کیفیت محصولات آموزشی متناسب با شرایط کشور تدوین شود. مشخص شدن استانداردها علاوه بر کاهش سوگیری در ارزشیابی، تولیدکنندگان محصولات را به سمت تولید محصولاتی با کیفیت سوق می‌دهد؛ سپس تدابیری همچون چاپ و انتشار مجلات اختصاصی در این زمینه، ارائه گزارشات ادواری با رویکرد توصیف و تحلیل کیفیت محصولات آموزشی و ایجاد وب‌سایت‌ها و طراحی بانک‌های اطلاعاتی با هدف ارزشیابی محصولات آموزشی بر اساس استانداردهای تدوین شده و ارائه اطلاعات مورد نیاز مصرف‌کنندگان می‌تواند مفید باشد. علاوه بر این، انجام پژوهش‌های معتبر به منظور بررسی عملکرد محصول در شرایط و محیط‌های مختلف به عنوان اطلاعات پایه برای مجلات، وب سایت‌ها و بانک‌های اطلاعاتی فوق ضروری است. در این راستا، حمایت مجلات آموزش پزشکی داخلی به ویژه مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی به عنوان پیشگام اشاعه تجربیات آموزش پزشکی کشور به صورت انتشار پژوهش‌های معتبر و بدون سوگیری انجام شده در این زمینه کمک‌کننده خواهد بود.

منابع

1. Coryn CLS, Noakes LA, Westine CD, Schröter DC. A systematic review of theory-driven evaluation practice from 1990 to 2009. American Journal of Evaluation. 2011; 32(2): 199-226.
2. Bledsoe KL, Graham JA. The use of multiple evaluation approaches in program evaluation. American Journal of Evaluation. 2005; 26(3): 302-319.
3. Fitzpatrick JL, Sanders JR, Worthen BR. Program Evaluation: Alternative Approaches and Practical Guidelines. 4thed. Boston: Pearson; 2010.

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-09]